

УДК 339.9(477)

ФІСКАЛЬНЕ РЕГУЛЮВАННЯ ЗОВНІШНЬОТОРГОВЕЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В УКРАЇНІ: ІНСТИТУЦІЙНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ТА БЕЗПЕКОЗНАВЧІ АСПЕКТИ

FISCAL REGULATION OF FOREIGN TRADE ACTIVITY IN UKRAINE. INSTITUTIONAL SUPPORT AND SECURITY ASPECTS

Шупрудько Н.В.

аспірант кафедри економіки та економічної безпеки,
Львівський державний університет внутрішніх справ
Міністерства внутрішніх справ України

Статтю присвячено дослідженню теоретичних засад фіскального регулювання зовнішньоторговельної діяльності. Розглянуто особливості інституційного забезпечення фіскального регулювання зовнішньоторговельної діяльності в Україні. Визначено вагому роль фіскального регулювання у забезпеченні економічної безпеки держави. Подано авторське бачення місця фіскального регулювання зовнішньоторговельної діяльності у структурі економічної безпеки держави.

Ключові слова: фіскальне регулювання, зовнішньоторговельна діяльність, інституційне забезпечення, економічна безпека держави.

Статья посвящена исследованию теоретических основ фискального регулирования внешнеторговой деятельности. Рассмотрены особенности институционального обеспечения фискального регулирования внешнеторговой деятельности в Украине. Определена роль фискального регулирования в обеспечении экономической безопасности государства. Представлен авторский взгляд на место фискального регулирования внешнеторговой деятельности в структуре экономической безопасности государства.

Ключевые слова: фискальное регулирование, внешнеторговая деятельность, институциональное обеспечение, экономическая безопасность государства.

The article is devoted to the theoretical principles of fiscal regulation of foreign trade activity. Features of institutional support of fiscal regulation of foreign trade activity in Ukraine are considered. The role of fiscal regulation in securing economic security of the state is established. The author's vision of the place of fiscal regulation of foreign trade activity in the structure of economic security of the state is presented.

Key words: fiscal regulation, foreign trade activity, institutional support, economic security of the state.

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок із важливими науковими чи практичними завданнями. Визначення стратегічних векторів нашої держави на залучення до глобального господарського механізму, лібералізацію зовнішньоекономічної політики та інтеграцію до європейської спільноти ставить на вищий щабель питання зовнішньоекономічної діяльності суб'єктів господарювання й, зокрема, здійснення зовнішньоторговельної діяльності. Беззаперечним є те, що сучасний стан інтеграції національних економічних систем вимагає пошуку пріоритетних механізмів регулювання зовнішньоторговельної діяльності та ефективної дієздатності інституційного середовища як визначального чинника позитивних тенденцій в економіці. Адже від злагодженої взаємодії інститутів залежить зростання важливих економічних показників, як-от номінальний ВВП, обсяги надходжень у бюджет від зовнішньоторговельної діяльності, прибутків підприємств і

доходів домогосподарств. Тому функціонування ефективного, прозорого та дієвого інституційного забезпечення фіскального регулювання зовнішньоторговельної діяльності України в умовах фінансово-економічної, політичної нестабільності та широкомасштабності існування гібридних загроз повинно стати домінуючим інструментом досягнення стратегічних цілей економічного зростання та сталого розвитку, виведення держави на траєкторію безпечного економічного виміру.

Аналіз останніх досліджень і публікацій, в яких започатковано розв'язання даної проблеми і на які спирається автор. Багатоаспектність проблематики розвитку регуляторної політики у зовнішньоторговельній діяльності та її інституційного забезпечення знайшла віддзеркалення у численних наукових працях зарубіжних і вітчизняних учених: Т. Веблена, В. Гесця, А. Гриценко, С. Кірдіна, В. Клімчик, Дж. Коммонса, В. Мітчелла, Д. Норта, О. Чаусовського та ін.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми, котрим присвячується означена стаття. Багато аспектів цієї наукової проблеми залишаються дискусійними, недостатньо розкритими та слабо обґрунтованими. Важливість досягнення злагодженості інституційного середовища фіскального регулювання зовнішньоторговельної діяльності в Україні, відсутність ґрунтовних наукових напрацювань щодо значення та ролі фіскального регулювання у забезпеченні економічної безпеки України, визначення його місця в ієрархічній декомпозиції структурних безпекотвірних складників зумовили визначення вектору даного дослідження.

Формулювання цілей статті (**постановка завдання**). Зважаючи на актуальність теми дослідження та своєчасність її розгляду в умовах мінливих дестабілізаційних економічних процесів, метою статті є ґрунтовне висвітлення питання інституційного забезпечення фіскального регулювання зовнішньоторговельної діяльності в Україні, у тому числі в контексті безпекознавства.

Висновки з цього дослідження і перспективи подальших розвідок у даному напрямку. Виокремлення фіскального регулювання зовнішньоторговельної діяльності в окрему одиницю наукового дослідження актуалізує необхідність обґрунтування даної дефініції, її інституційного середовища та формування системи інститутів і визначення ролі в забезпеченні безпечної міри економічного сектору держави.

Під фіскальним регулюванням зовнішньоторговельної діяльності слід розуміти динамічну систему державних регулятивних заходів із використанням інструментів, важелів, стимулів та санкцій, за допомогою яких забезпечується захист національних економічних інтересів. Основними елементами фіскального регулювання зовнішньоторговельної діяльності є фіскальні важелі (імпортне та експортне мито, податок на додану вартість, акцизний податок, видатки з державного бюджету на зовнішньоторговельну діяльність). Своєю чергою, дія фіскальних важелів реалізується через фіскальні інструменти: ставки податків, норми і нормативи, розміри дотацій, субвенцій і субсидій, умови кредитування і страхування, норми амортизаційних відрахувань. Окрім того, до елементів фіскального регулювання належать фінансові стимули (податкові пільги, бюджетні кредити, прискорення амортизації) та фінансові санкції (пеня, штраф, відміна бюджетного фінансування).

Об'єктивна потреба у здійсненні аналізу інституційного середовища в Україні і його впливу на ефективність функціонування фіскального інструментарію держави зумовлена тим, що воно є вагомим засобом забезпечення економічного зростання країни та її соціально-економічного розвитку.

Більшість наукових підходів до пояснення економічного зростання до недавнього часу або зовсім не брала до уваги наявність інституційних

чинників, або мала на увазі їх наявність, однак не аналізувала докладно їхню роль. Інтерес до інституціоналізму викликаний спробою перебороти обмеженість низки передумов, характерних для ортодоксального «економіксу» (аксіома повної раціональності, абсолютної інформованості, досконалої конкуренції, встановлення рівноваги лише за допомогою цінового механізму тощо), розглянути сучасні економічні, соціальні і політичні процеси комплексно, всебічно та спробою проаналізувати явища, що виникли в епоху науково-технічної революції, застосування до яких традиційних методів дослідження не давало бажаного результату [20].

Після Другої світової війни з окремої течії інституціоналізм перетворився на елемент економічної теорії, з одного боку, або на метод загального аналізу процесів та зсувів у реальній економічній системі – з іншого [14]. Представник такого напряму державного втручання в економічні процеси Дж. Коммонс був переконаний у необхідності збільшення державного втручання в економіку [22]. Р. Коуз у праці «Природа фірми» надавав перевагу законотворчій діяльності держави. Ним доведено, що коли трансакція супроводжується витратами, інститути набувають значення, а трансакцій із нульовими витратами в реальному світі практично не існує [21]. Відомий інституціоналіст Д. Норт відзначає, що витрати трансакцій відображають зміст усього комплексу інститутів, формальних і неформальних, які утворюють економічну систему або в більш загальному плані суспільство у цілому. Ця загальна інституційна структура у кінцевому підсумку визначає витрати трансакцій на рівні індивідуальних контрактів, і коли економісти дискутують про ефективні ринки, вони просто мають на увазі розвинену систему обмежень [16, с. 91].

Українські вчені-економісти також не ставлять під сумнів визначальну роль інституційного середовища, знаходячи цьому безліч підтверджень з економічних реалій України. Зокрема, А. Гриценко відзначає, що неокласична, й особливо монетаристська, методологія, що панувала з початку процесу трансформації (з її орієнтацією на саморегулювання ринку і ринкові механізми як панацеєю від всіх бід), нав'язана Заходом і Міжнародним валютним фондом, виявилася неспроможною. Вона не змогла дати теоретичний інструментарій для розуміння того, що відбувається в суспільстві й економіці в умовах ринкової трансформації. Це цілком зрозуміло, якщо враховувати те, що ця методологія відображає функціонування збалансованої економіки [2, с. 155].

Формування інститутів здійснюється залежно від того, як відбувається зміна базових інститутів новими. Найбільш доцільним є такий тип перетворення, коли економіка й суспільство у цілому відтворюють економічні інститути минулого, поступово вносячи до них зміни. Так, С. Кірдіна зазначає, що прогрес країни є розвитком приріданого їй інституційного середовища [9].

В. Геєць вважає, що інституційні критерії ґрунтуються на врахуванні конкретно-історичних умов тієї чи іншої країни, наступності традицій, ідей, духовного світу населення, системи ціннісних уявлень [1, с. 19]. Основними структурними одиницями інституційного середовища країни є інститути, які структурують акти взаємодії між людьми та здійснюють контроль над виконанням правил та норм поведінки [1, с. 20].

Процес дослідження інститутів, які впливають на здійснення зовнішньоторговельної діяльності, включає у себе визначення [10]: функцій, завдань та обов'язків органів, що здійснюють регулювання зовнішньоторговельної діяльності; інструментарію, який застосовується цими органами; усталених реалій та поведінки суб'єктів; причини, які змінюють інститути регулювання або їх поведінку.

Регулювання зовнішньоторговельної діяльності в Україні здійснюють інститути законодавчої та виконавчої влади на всіх рівнях, а також міжнародні організації, членом яких є Україна (табл. 1).

Перелік і повноваження інститутів державної влади, що здійснюють регулювання зовнішньоторговельної діяльності, а також форми її державного регулювання та контролю визначаються Господарським кодексом України та законами України. Основним законом є Конституція України, де в ст. 18 указано, що зовнішньополітична діяльність України спрямована на забезпечення її національних інтересів і безпеки шляхом підтримання мирного і взаємовигідного

співробітництва з членами міжнародного співтовариства за загально визнаними принципами і нормами міжнародного права. У ст. 9 додається: «Чинні міжнародні договори, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України, є частиною національного законодавства України» [13, с. 141].

Основні засади державного регулювання зовнішньоекономічної діяльності визначається у ст. 8 Закону України «Про зовнішньоекономічну діяльність». Україна самостійно формує систему та структуру державного регулювання зовнішньоекономічної діяльності на своїй території, принципи якого визначено у ст. 2 цього ж Закону [7]. У рамках даного Закону сформувався і регулювання зовнішньоекономічної діяльності.

У процесі еволюції інституційного забезпечення зовнішньоторговельної діяльності в Україні було прийнято три митних кодекси (перший – від 12.12.1991, другий – від 11.07.2002 і третій – від 13.03.2012). Митним кодексом України встановлено порядок і умови переміщення товарів через митний кордон України, їх митний контроль та митне оформлення, застосування механізмів тарифного і нетарифного регулювання зовнішньоторговельної діяльності, справляння митних платежів, ведення митної статистики, обмін митною інформацією, ведення Української класифікації товарів зовнішньоекономічної діяльності, здійснення відповідно до закону державного контролю нехарчової про-

Таблиця 1

Інститути, що регулюють зовнішньоторговельну діяльність в Україні

Найменування інституту	Особливості діяльності та повноваження
Верховна Рада України	Приймає, змінює та скасовує закони, що стосуються зовнішньоторговельної діяльності; затверджує головні напрями зовнішньоекономічної політики України; затверджує загальнодержавні програми економічного, науково-технічного, соціального, національно-культурного розвитку, охорони навколишнього середовища; розглядає затвердження та зміну структури органів державного регулювання зовнішньоекономічної діяльності, укладання міжнародних договорів України та приведення чинного законодавства України відповідно до правил, встановлених цими договорами; встановлює спеціальні режими зовнішньоекономічної діяльності на території України; затверджує списки товарів, експорт та імпорт яких підлягає ліцензуванню або забороняється.
Президент України	Здійснює керівництво зовнішньополітичною діяльністю держави, ведучи переговори та укладаючи міжнародні договори України, підписуючи закони, прийняті Верховною Радою України, щодо проведення зовнішньоторговельної діяльності.
Кабінет Міністрів України	Вживає заходи щодо здійснення зовнішньоекономічної політики України відповідно до законів України; вносить на розгляд Верховної Ради України пропозиції про систему міністерств, державних комітетів і відомств – органів оперативного державного регулювання зовнішньоекономічної діяльності; у рамках реалізації зовнішньоекономічної політики держави здійснює регулювання зовнішньоторговельної діяльності.
Національний банк України	Здійснює зберігання і використання золотовалютного резерву України та інших державних коштовностей, що забезпечують платоспроможність України, та визначає курс грошової одиниці стосовно інших валют, установлює та регулює нормативи обов'язкового продажу валютної виручки для зовнішньоторговельних агентів.

(Закінчення таблиці 1)

Найменування інституту	Особливості діяльності та повноваження
Міністерство економічного розвитку і торгівлі України	Забезпечує реалізацію єдиної державної політики економічного, соціального, регіонального розвитку та розвитку країни у цілому, а також співробітництва з ЄС та іншими країнами, моніторинг експорту та імпорту з усіма країнами-партнерами; здійснює моніторинг та координацію зовнішньоторговельної діяльності.
Міністерство фінансів України	Приймає участь у регулюванні зовнішньоторговельної діяльності координуючи звітність експортно-імпортних операцій та даючи методичні вказівки щодо ведення їх обліку.
Державна фіскальна служба України	Реалізація державної податкової політики та політики у сфері державної митної справи, державної політики у сфері боротьби з правопорушеннями під час застосування податкового, митного законодавства, державної політики у сфері контролю над своєчасністю здійснення розрахунків в іноземній валюті в установленій законом строк; контроль над своєчасністю подання платниками податків передбаченої законом звітності, своєчасності, достовірності, повноти нарахування та сплати податків і зборів, єдиного внеску, митних та інших платежів; здійснення обліку платників податків та єдиного внеску, осіб, які здійснюють операції з товарами, що перебувають під митним контролем, об'єктів оподаткування та об'єктів, пов'язаних з оподаткуванням; забезпечення ведення обліку податків і зборів, платежів; здійснення диференціації платників податків; застосування адміністративного арешту майна платників податків та зупинення видаткових операцій на їх рахунках у банках, фінансових санкцій до платників єдиного внеску; здійснення погашення податкового боргу платників податків, а також стягнення своєчасно ненарахованих, або несплачених сум єдиного внеску з платників єдиного внеску; проведення роботи з відстрочення, розстрочення та реструктуризації грошових зобов'язань та податкового боргу, погодження з Міністерством фінансів України рішення про розстрочення (відстрочення) грошових зобов'язань платників податків чи податкового боргу на строк, що виходить за межі одного бюджетного періоду, здійснення в межах повноважень, передбачених законом, списання безнадійного податкового боргу; запобігання і протидія контрабанді та порушенням митних правил на митній території України.
Антимонопольний комітет України	Здійснює контроль над додержанням суб'єктами зовнішньоекономічної діяльності антимонопольного законодавства.
Торгово-промислові палати	Надають практичну допомогу підприємцям у проведенні торговельно-економічних операцій на внутрішньому та зовнішньому ринках, сприяють розвитку експорту українських товарів та послуг, для чого надають своїм членам широкий спектр професійних послуг, у тому числі консультаційних, із питань зовнішньої торгівлі та оцінки ринків, проводять незалежну експертизу товарів, здійснюють оцінку рухомого і нерухомого майна, нематеріальних активів, надають послуги зі штрихового кодування товарів, патентно-ліцензійні послуги, оформляють документацію з метою забезпечення захисту прав на інтелектуальну власність та ін.
Органи територіального регулювання зовнішньоторговельної діяльності	Забезпечення виконання зобов'язань за міжнародними договорами України на відповідній території; сприяння розвитку міжнародного співробітництва в галузі економіки, захисту прав людини, боротьби з тероризмом, екологічної безпеки, охорони здоров'я, науки, освіти, культури, туризму, фізкультури і спорту; укладання договорів з іноземними партнерами про співробітництво в межах компетенції, визначеної законодавством; сприяння зовнішньоекономічним зв'язкам підприємств, установ та організацій, розташованих на її території, незалежно від форм власності; сприяння розвитку експортної бази і збільшенню виробництва продукції на експорт; організація прикордонної і прибережної торгівлі; сприяння діяльності митних органів та прикордонних служб, створенню умов для їх належного функціонування; внесення у встановленому порядку до відповідних органів пропозиції щодо залучення іноземних інвестицій для розвитку економічного потенціалу відповідної території.
Міжнародні органи, що здійснюють регулювання зовнішньоекономічної діяльності	Налагодження і розвиток співробітництва у зовнішньоекономічній сфері. До їх складу входять міжнародні міжурядові установи та організації і міжнародні неурядові установи і організації.

Джерело: складено автором

дукції під час її ввезення на митну територію України, запобігання та протидія контрабанді, боротьби з порушеннями митних правил, організації і забезпечення діяльності органів доходів і зборів та інші заходи, спрямовані на реалізацію державної політики у сфері державної митної справи. Правила оподаткування товарів, що переміщуються через митний кордон України, крім правил оподаткування товарів митом, які встановлюються Митним кодексом України та іншими законами з питань митної справи [17].

У процесі реформування законодавчого базису фіскального регулювання зовнішньоторговельної діяльності України, згідно з дослідженням В. Мартинюка, можна виділити три основні етапи [19]:

1-й етап (1991–1992 рр.) – розроблення й набрання чинності Митним кодексом України від 12.12.1991 № 1970–XII [15], який певною мірою базувався на нормах попереднього кодифікаційного акта СРСР. Також саме у цей період прийнятий один з основоположних документів, який і сьогодні не втратив своєї актуальності, – Закон України «Про зовнішньоекономічну діяльність» від 16.04.1991 № 959–XII [7].

2-й етап (1992–1996 рр.) – ухвалення низки законів України, підзаконних нормативно-правових актів, що сформували базис для подальшої розбудови митної системи України та відображали перехід митної політики держави від протекціоністської до помірковано ліберальної. Зокрема, був прийнятий Закон України «Про Єдиний митний тариф» від 05.02.1992 № 2097–XII [3], яким визначено види і ставки мита, що можуть застосовуватися, а також порядок справляння мита й митні преференції. Також саме у цей період, 19 червня 1992 р., прийнято Постанову Верховної Ради України «Про приєднання України до Конвенції про створення Ради митного співробітництва 1950 року» [18], згідно з якою наша держава стала повноправним членом даної організації. Також у цей період були прийняті основні закони зі сфери оподаткування.

3-й етап (1996–2002 рр.) – період формування нормативно-правової бази з питань митної справи. Саме у цей час прийнято три закони, спрямовані на захист вітчизняного ринку від недобросовісної іноземної конкуренції, які згодом дістали неофіційну назву «Антидемпінговий кодекс України», а саме: Закон України «Про захист національного товаровиробника від демпінгового імпорту» від 22.12.1998 № 330–XIV [5], Закон України «Про захист національного товаровиробника від субсидованого імпорту» від 22.12.1998 № 331–XIV [6] та Закон України «Про застосування спеціальних заходів щодо імпорту в Україну» від 22.12.1998 № 332–XIV [4].

На думку автора, можна виділити ще четвертий і п'ятий етапи.

4-й етап (2002–2010 рр.) – прийняття 11 липня 2002 р. Митного кодексу України, яким було

встановлено новий порядок і умови переміщення товарів через митний кордон України, їх митний контроль та митне оформлення, застосування механізмів тарифного і нетарифного регулювання зовнішньоекономічної діяльності, справляння митних платежів, ведення митної статистики, обмін митною інформацією, ведення Української класифікації товарів зовнішньоекономічної діяльності, здійснення відповідно до закону державного контролю нехарчової продукції під час її ввезення на митну територію України, запобігання та протидія контрабанді, боротьба з порушеннями митних правил, організація і забезпечення діяльності органів доходів і зборів та інші заходи, спрямовані на реалізацію державної політики у сфері державної митної справи, становлять державну митну справу. Також важливою подією у цьому періоді став вступ у 2008 р. України до Світової організації торгівлі, що також призвело до змін у вітчизняному законодавстві.

5-й етап (з 2010 р.) – прийняття 2 грудня 2010 р. першого в історії незалежної України Податкового кодексу, а також прийняття 13 березня 2012 р. третього Митного кодексу України. Підписання у 2014 р. економічної угоди з ЄС та низки угод з іншими країнами, які також змінили умови зовнішньої торгівлі з країнами-партнерами.

Говорячи про роль фіскального регулювання у забезпеченні економічної безпеки держави, слід зазначити, що в даному контексті вона вбачається у протидії економічним утратам держави від різних протиправних схем переміщення товарів, вантажів, транспортних засобів через митний кордон держави.

Наукові дослідження проблематики забезпечення економічної безпеки держави почали проводитися з початку 90-х років ХХ ст. у зв'язку з появою низки новітніх загроз для економічної безпеки України та її регіонів. Термін «економічна безпека держави» виникає під впливом глобалізації та інтернаціоналізації світогосподарських зв'язків і спочатку використовувався на рівні міжнародних економічних відносин як сукупність окремих кількісних і якісних характеристик окремих країн [12]. Офіційного статусу термін «економічна безпека» набув 1985 р., коли на 40-й сесії Генеральної Асамблеї ООН була прийнята резолюція «Міжнародна економічна безпека». У ній відзначалася необхідність сприяння забезпеченню міжнародної економічної безпеки з метою соціально-економічного розвитку і прогресу кожної країни [11].

Наукові дослідження проблем економічної безпеки в ХХІ ст. наполягають на неприпустимості розуміння сутності безпеки як «стану захищеності». І одні з теоретико-філософського погляду пропонують розглядати поняття «безпеки» як сукупність умов існування суб'єкта, що контролюються ним [8]. Інші на основі інституціонального підходу виділяють сутність безпеки

Рис. 1. Місце фіскального регулювання зовнішньоторговельної діяльності в системі економічної безпеки держави

Джерело: складено автором

в умовах діяльності суб'єкта, що характеризується сукупністю умов, за яких забезпечується здатність держави і суспільства до самозбереження і розвитку [12].

Незважаючи на наявність двох концептуальних підходів до трактування змісту поняття «безпека», поза сумнівом залишається методологія дослідження. Безпека – це синергетичне поняття, яке комплексно відображає узагальнений стан її складників і досліджувати яке необхідно через систему індикаторів, національних економічних інтересів, чинників та загроз. Економічна безпека є однією зі складових частин національної безпеки. Крім неї, до цього багатогранного поняття належать геополітична, військова, інформаційна, екологічна та демографічна безпека. Своєю чергою, економічна безпека відображає причинно-наслідкові зв'язки між економічною могутністю країни, її військово-економічним потенціалом та національною безпекою і має власну структуру. На рис. 1 показано авторське бачення місця фіскального регулювання зовнішньоторговельної діяльності у структурі економічної безпеки держави.

Як показує рис. 1, фіскальне регулювання зовнішньоторговельної діяльності має найбільший взаємозв'язок із фінансовим і зовнішньоекономічним складниками економічної безпеки держави та здійснює вплив на всі її інші складники, адже саме від цілей державної політики, що втілюються у життя через механізм фіскального регулювання зовнішньоторговельної діяльності, залежать: розвиток реального сектору

економіки, наповнення державного бюджету фінансовими ресурсами, активізація міжнародної торгівлі, забезпечення якісним продовольством населення держави та вихід держави на траєкторію сталого економічного зростання.

Висновки з цього дослідження і перспективи подальших розвідок у даному напрямку. Розвиток інститутів регулювання зовнішньоторговельної діяльності в Україні є динамічним явищем і на нього впливають як об'єктивні, так і суб'єктивні чинники. Формування інституційного середовища повинно відбуватися з урахуванням позитивних досягнень минулого і потреб сьогодення. Побудова ефективної економіки і досягнення стабільного та високого її зростання значною мірою залежать від дієвого інституційного забезпечення фіскального регулювання зовнішньоторговельної діяльності в Україні.

Беззаперечно, важливою є роль фіскального регулювання у забезпеченні економічної безпеки держави, яка вбачається у протидії економічним утратам держави від різних протиправних схем переміщення товарів, вантажів, транспортних засобів через митний кордон держави. Саме реалізація ефективного фіскального регулювання зовнішньоторговельної діяльності може стати дієвим важелем здійснення позитивних економічних змін та одним із важливих напрямів зміцнення економічної безпеки України.

Подальші наукові дослідження спрямовані на визначення впливу процесів і механізмів фіскального регулювання зовнішньоторговельної діяльності на рівень економічної безпеки України.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Геєць В.М. Політична й економічна реформи: питання синхронізації. Економіка і прогнозування. 2001. № 4. С. 9–23.
2. Гриценко А.А. Особливості інституційної архітектури українського суспільства XXI століття. Економіка України: стратегія і політика довгострокового розвитку; за ред. В.М. Геєця. Київ: Фенікс, 2003. 1003 с.
3. Про Єдиний митний тариф: Закон України від 05.02.1992 № 2097–XII. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2097-12> (дата звернення: 09.09.2018).
4. Про застосування спеціальних заходів щодо імпорту в Україну: Закон України від 22.12.1998 № 332–XIV. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/332-14> (дата звернення: 09.09.2018).

5. Про захист національного товаровиробника від демпінгового імпорту: Закон України від 22.12.1998 № 330–XIV. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/330-14> (дата звернення: 09.09.2018).
6. Про захист національного товаровиробника від субсидованого імпорту: Закон України від 22.12.1998 № 331–XIV. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/331-14> (дата звернення: 09.09.2018).
7. Про зовнішньоекономічну діяльність: Закон України від 16.04.1991 №959-XII. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/959-12> (дата звернення: 09.09.2018).
8. Иващенко Г.В. О понятии «безопасность». Теоретический журнал CREDO. 2000. № 6(24). URL: <http://www.orenburg.ru/culture/credo/24/5.html>.
9. Кирдина С. Институциональная структура современной России: эволюционная модернизация. Вопросы экономики. 2004. № 10. С. 89.
10. Клімчик В.В. Інституційне забезпечення фіскального регулювання зовнішньоторговельної діяльності в Україні. Інноваційна економіка. 2014. № 4. С. 79–85.
11. Козаченко Г.В. Економічна безпека підприємства: сутність та механізм забезпечення: монографія. Київ: Лібра, 2003. 280 с.
12. Колісник О.Я. Бюджетна безпека у забезпеченні стратегії соціально-економічного розвитку держави: дис. ... канд. екон. наук: 08.00.08; Тернопільський національний економічний університет. Тернопіль, 2009. 237 с.
13. Конституція України станом на 1 верес. 2016 р.: відповідає офіц. тексту. Харків: Право, 2016. 82 с.
14. Майбуров И.А. Реформирование налоговых систем. Теория, методология и практика: монография. Киев: Кондор, 2011. 352 с.
15. Митний кодекс України: Закон України від 12.12.1991 № 1970–XII. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4495-17> (дата звернення: 09.09.2018).
16. Даглас Н. Институції, інституційна зміна та функціонування економіки: монографія; пер. з англ. І. Дзюб. Київ: Основи, 2000. 198 с.
17. Податковий кодекс України: Закон України від 02 грудня 2010 р. № 2755-УІ. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17> (дата звернення: 09.09.2018).
18. Про приєднання України до Конвенції про створення Ради Митного Співробітництва 1950 року: Постанова Верховної Ради України. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2479-12> (дата звернення: 09.09.2018).
19. Мартинюк В.П. Фінансові аспекти розбудови митної системи в інтересах економічної безпеки України: монографія. Київ: Кондор, 2011. 326 с.
20. Чаусовський О.М. Економічні інститути: зміст і реформування у транзитивній економіці: автореф. дис. ... д-ра екон. наук: 08.01.01; Донецький національний ун-т. Донецьк, 2003. 27 с.
21. Coase R.H. The Nature of the Firm. URL: <http://www.sonoma.edu/users/e/eyler/426/coase1.pdf>.
22. Commons J.R. Institutional Economics: Its Place in Political Economy. New Brunswick, N.J., U.S.A: Transaction Publishers, 1990. 399 p.